

**NACIONALINĖ LOTYŅŲ KALBOS IR ANTIKOS KULTŪROS OLIMPIADA
2022 m.**

Trečius ir daugiau metų besimokantiems moksleiviams

Užduočių atlikimo laikas 1 val. 30 min.

dalyvio vardas, pavardė

mokyklos pavadinimas

Maksimalus taškų skaičius 84

Vertinimas:

TEKSTAS. Cicero *Tusculanae disputationes* V. 57–62 (sutrauktas, adaptuotas)

Duodēquadrāgintā annōs tyrannus Syracūsānōrum fuit Dionysius, cum quīnque et vīgintī nātus annōs dominātum occupāvisset. Ōlim ūnus ex eius adsentātōribus, Dāmoclēs, commemorābat in sermōne cōpiās eius, opēs, māiestātem dominātūs, rērum abundantiam, magnificentiam aedium rēgiārum dīxitque nēmīnem umquam beātīorem fuisse. 'Vīsne igitur' inquit, 'ō Dāmocle ipse eam vītām dēgustāre et fortūnam experīrī meam?' Cum sē ille cupere dīxisset, conlocārī iussit hominem in aureō lectō strātō pulcherrimō strāgulō, tum iussit puerōs dīlēctos eximiā fōrmā ad mēnsam cōsistere atque dīligerter ministrāre. Aderant unguenta, corōnae, incendēbantur odōrēs, mēnsae conquīsītissimīs epulīs extruēbantur. Fortūnātus sibi Dāmoclēs vidēbātur. In hōc mediō apparātū fulgentem gladium ex lacūnārī saetā equīnā aptum dēmittī iussit, ut impendēret illiūs beātī cervīcibus. itaque nec pulchrōs illōs ministrātōrēs aspiciēbat, nec aurum atque argentum, nec manum porrigēbat in mēnsam; dēnique exōrāvit tyrannum, ut abīre licēret, quod iam beātus nōllet esse.

assentātor, ōris m pataikūnas, padlaižys	odor, ōris m kvapas, <i>pl.</i> smilkalai
dominātus, ūs m valdžia, viešpatavimas	conquīsītus, a, um rinktinis, ypatingas
aedēs, is f kambarys, <i>pl.</i> namai, rūmai	exstruo, strūxī, strūctum, ere <i>čia</i> (ap)(nu)krauti,
beātus, a, um laimingas, palaimingas	epulae, ārum f valgiai, patiekalai
visne [vis + ne, iš volo, uī, – velle] ar nori?	apparātus, ūs m <i>čia</i> prabanga, ištaigingumas
lectus, ī m gultas	lacūnar, āris n [iš lacuna „įduba“] lubos su įdubomis (kesonais)
sterno, strāvī, stratum, ere užkloti, užtiesti, apkloti, apdengti	saeta, ae f šerys, šeriai (aprī); ašutas, ašutai (equīna)
strāgulum, ī n apdangalas, užtiesalas	porrigo, rēxī, rectum, ere ištiesti
dīlēctus, a, um rinktinis, parinktas	aptus, a, um pritvirtintas, prikabintas
mēnsa, ae f stalas; valgymas	dēmitto, mīsī, missum, ere <i>čia</i> pakabinti
ministro, ī patarnauti, iš <i>čia</i> ministrātor, ōris m	cervix, icis f kaklas, sprandas
unguen, inis n tepalas	porrigo, rēxī, rectum, ere ištiesti

A. TEKSTO SUPRATIMAS

1. Atsakykite į klausimus, parinkdami teisingą atsakymą.

- i. Dionysius rex Siciliae fuit. (a) verum (b) falsum
- ii. Dionysius longe Syracusis regnavit. (a) verum (b) falsum
- iii. Damocles inimicus tyranni fuit. (a) verum (b) falsum
- iv. Damocles felicitatem tyranni experiri cupivit. (a) verum (b) falsum
- v. Fabula docet vitam tyranni semper metui et periculo mortis mixtam esse. (a) verum (b) falsum

Vertinimas: Už teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

2. Atsakykite į klausimus lietuviškai. Išrašykite tą teksto atkarpą, kurioje apie tai kalbama.

- i. Kokio amžiaus būdamas Dionisijas tapo Sirakūzų tiranu?

25 metų. Quinque et viginti annos natus

- ii. Kaip ilgai valdė Sirakūzus tiranas Dionisijas?

38 metus. Duodequadragesima annos.

- iii. Išvardykite bent tris tirano Dionisijo laimės požymius, kuriuos minėjo Damoklis.

Ištekliai/ kariuomenę, turtus, viešpatavimo didybę, visa ko gausybę, karališkų rūmų prabangą: copias, opes, maiestatem dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum

- iv. Kur Dionisijas įsakė paguldyti laimingąjį?

Ant auksinio gulto, uždengto labai gražiu užtiesalu: conlocari iussit hominem in aureo lecto strato pulcherrimo stragulo.

- v. Kas Damokliui sukėlė mirties baimę?

Kardas, pririštas ant arklio ašuto ir nuleistas nuo lubų jam virš galvos: fulgentem gladium ex lacunari saeta equina aptum, ut impenderet illius cervicibus

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą išsamų atsakymą 2 taškai (daugiausia 10).

Suma:

3. Atsakykite į klausimus, pažymėdami teisingus atsakymus (galimi keli teisingi atsakymai):

- i. Kas buvo Damoklis?

a. puer eximia forma	c. unus ex ministratoribus pulchris
b. unus ex accusatoribus Dionysii	d. <u>quidam adsentatorum tyranni</u>

- ii. Kaip Damoklis rodė susižavėjimą tiranu?

a. poema de dominatu eius conscripsit	c. aurum et argentum donabat
b. <u>in sermone suo laudabat</u>	d. in lecto aureo collocavit

- iii. Kas patarnavo Damokliui puotoje?

a. beati homines	c. <u>iuvenes pulchri</u>
b. ipse tyrannus	d. filii tyranni

- iv. Kaip buvo pritaisytas kardas?

a. <u>saeta equina aptus erat</u>	c. <u>e lacunari demissus est</u>
b. in aureo lecto strato	d. In medio apparatu

- v. Kokią tirano gyvenimo ypatybę parodė šis epizodas su kardu?
 a. maiestatem dominatūs c. beatissimum esse Dionyssium
 b. magnificentiam aedium rēgiarum d. mortem perpetuo imminentem

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

B. GRAMATIKA:

1. Atsakykite į klausimus, pasirinkdami vieną teisingą variantą

i. Veiksmažodžiai *commemorābat* ir *impendēret* skiriasi:

- a. laiku c. nuosaka
 b. skaičiumi d. asmeniu

ii. Veiksmažodžiai *aderant* ir *incendēbantur* skiriasi:

- a. nuosaka c. skaičiumi
 b. rūšimi d. asmeniu

iii. Frazė *duodēquadrāgintā annōs* tekste atsako į klausimą:

- a. quot? c. quando?
 b. quo tempore? d. quam diu?

iv. Frazėje *ad mēnsam cōnsistere* ‘*ad mensam*’ atsako į klausimą:

- a. unde? c. ubi?
 b. quo? d. quam rem?

v. Frazėje *manum porrigēbat in mēnsam* ‘*in mensam*’ atsako į klausimą:

- a. unde? c. ubi?
 b. quo? d. quam rem?

vi. Frazėje *puerōs eximiā fōrmā* ‘*eximiā formā*’ yra:

- a. ablativus qualitatis c. ablativus loci
 b. ablativus comparationis d. ablativus causae

vii. Daiktavardžio *Dāmocle* linksnis yra:

- a. sg. nom. c. sg. acc.
 b. sg. voc. d. sg. abl.

viii. Daiktavardžiai *cōpiās* ir *opēs* skiriasi:

- a. skaičiumi c. linksniu
 b. gimine d. linksniuote

ix. Sakinyje *dixitque nēminem umquam beātiorē fuisse* yra sintaksinė konstrukcija:

- a. accusativus cum infinitivo c. ablativus absolutus
 b. nominativus cum infinitivo d. coniugatio periphrastica

x. Sakinyje *dēnique exōrāvit tyrannum, ut abire liceret* yra:

- a. papildinio šalutinis sakinys c. priežasties šalutinis sakinys
 b. laiko šalutinis sakinys d. sąlygos šalutinis sakinys

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 10).

Suma:

2. Suraskite tekste ir įrašykite į lentelę žodžius (būdvardžius, įvardžius), kurie suderinti su pabrauktas daiktavardžiais. Parašykite jų skaičių, linksnį, giminę.

vītam	eam	sg. acc. f
aedium	<u>regiarum</u>	<u>pl. gen. f</u>
fortūnam	<u>meam</u>	<u>sg. acc. f</u>
lectō	<u>aureo, strato</u>	<u>sg. abl. m</u>
epulīs	<u>conquisitissimis</u>	<u>pl. abl. f</u>
saetā	<u>equina</u>	<u>sg. abl. f</u>
ministrātōrēs	<u>illos, pulchros</u>	<u>pl. acc. m</u>

Suma:

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai užpildytą eilutę 1 taškas (daugiausia 6).

3. Suraskite tekste ir įrašykite po vieną nurodytos formos veiksmažodį.

imperfectum indicativi passivi	<u>incendebantur, extruebantur, videbatur</u>
plusquamperfectum coniunctivi activi	<u>occupavisset, dixisset, occupavisset</u>
participium praesentis activi	<u>fulgentem</u>
participium perfecti passivi	<u>strato</u>
infinitivus praesentis activi	<u>degustare, consistere, ministrare</u>
infinitivus praesentis passivi	<u>conlocari, demitti</u>
infinitivus perfecti activi	<u>fuisse</u>

Suma:

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai užpildytą eilutę 1 taškas (daugiausia 7).

iv. Suraskite tekste ir išrašykite aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio būdvardžius.

beatiorem, pulcherrimo, conquisitissimis

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai išrinktą žodį 1 taškas (daugiausia 3).

Suma:

C. LOTYNIŠKI POSAKIAI

1. Atsakykite į klausimus, parinkdami vieną teisingą atsakymą:

- i. Kuris iš lotyniškų posakių reiškia sėkmingą darbo pabaigą?
 a. Finis coronat opus. c. Fiat lux!
 b. opus citatum d. Festina lente!
- ii. Kuris iš lotyniškų posakių reiškia, kad kad kalbandysis persako, ką girdėjęs?
 a. mutatis mutandis c. stante pede
 b. relata refero d. folio verso
- iii. Kuris iš lotyniškų posakių nurodo į Romos miesto įkūrimą?
 a. ab urbe condita c. ab initio
 b. ab ovo d. ab antiquo
- iv. Kuris iš lotyniškų posakių reiškia „visi drauge“?
 a. in medias res c. Omnes pro uno.
 b. in corpore d. in octavo
- v. Kuris iš lotyniškų posakių reiškia „kur kitur“?
 a. ad oculos c. ad locum
 b. altera pars d. alibi

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 5).

Suma:

2. Užbaikite lotyniškas sentencijas ir jas išverskite:

- i. Quot capita, totsententiae..... – Kiek galvy, tiek nuomonių.
 ii. De gustibus.....non est disputandum..... – Dėl skonio nesiginčijama.
 iii. Unus pro omnibus et.....omnes pro uno..... – Vienas už visus, ir visi už vieną.
 iv. Ut desint vires, tamen est.....laudanda voluntas..... – Nors stinga jėgų, bet pagirtinas noras.
 v. Quod licet Iovi.....non licet bovi..... – Kas leidžiama Jupiteriui, neleidžiama jaučiui.

Vertinimas: Už teisingai užbaigtą posakį 1 taškas, už kiekvieną teisingai išverstą posakį 1 taškas (daugiausia 10).

Suma:

3. Istorikas Svetonijus pasakoja, kad imperatorius Titas, vakarop prisiminęs, jog kiaurą dieną niekam nieko gero nepadarė, ištarė: *Amici, diem perdid!* Ką reiškia šis posakis?

.....Draugai /bičiuliai, pražudžiau/praradau dieną!.....

4. Parašykite gerai žinomas lotyniškas sentencijas, kurias slepia šios dvi Cicerono ištraukos: „Tepažįsta ir senovės žygdarbių bei įsimintinų įvykių seką, pirmiausia, žinoma, mūsų valstybės, bet taip pat ir kitų valdingų tautų bei įžymių karalių. <...> Juk nežinoti, kas nutiko iki tau gimstant, vadinasi, visada likti vaiku. Iš tiesų, ko vertas žmogaus amžius, jei senovės įvykių atminimas jo nesusiaja su pirmtakų gyvenimu?“ (Oratorius 120). Homines historiarum ignari semper sunt pueri – Žmonės, nežinantys istorijos, visada lieka vakais.

„Juk istorija – laiko liudytoja, teisybės šviesa, atminties gyvastis, gyvenimo mokytoja, senovės žinianešė. Kieno balsas, jei ne oratoriaus, gali ją perduoti amžinybei?“ (Apie oratorių II. 36).

.....Historia – magistra vitae.....

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai atsakymą 1 taškas (daugiausia 3).

Suma:

D. ANTIKOS KULTŪROS ŽINIOS

1. Frazeologizmai.

- i. Kokio gerai žinomo frazeologinio posakio kilmę atskleidžia tekste pateiktas pasakojimas? Damoklio kardas
- ii. Parinkite iš graikų mitų ateinančius frazeologinius posakius, atitinkančius šias prasmes:
 - i. Silpnoji vieta – Achilo kulnas
 - ii. Tarp dviejų blogybių – tarp Skilės ir Charibdės
 - iii. Nesutarimo, ginčo priežastis – Nesantaikos obuolys
 - iv. Visų blogybių šaltinis – Pandoros skrynia
 - v. Neišsenkančių gėrybių šaltinis – Amaltėjos ragas
 - vi. išėitis iš sunkios padėties – Arijadnės siūlas
 - vii. įspraudimas į rėmus – Prokrusto lova

Paniška baimė, Prokrusto lova, Achilo kulnas, Pandoros skrynia, Afroditės juosta, Arijadnės siūlas, tarp Skilės ir Charibdės, nesantaikos obuolys, Amaltėjos ragas.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai parinktą frazeologizmą 1 taškas (daugiausia 8).

Suma:

2. Ciceronas vienoje kalboje rašo: „Kiek daug savo žygių aprašytojų, pasakojama, su savimi turėdavęs Aleksandras Didysis. Vis dėlto, stovėdamas prie X kapo Sigėjuje, jis ištarė: „O laimingasis jaunuoli, kurio narsumo dainiumi tapo Homeras!“ (*Už poetą Archiją 24*)

- i. Kieno kapą aplankė Aleksandras?Achilo.....
- ii. Kokio karinio žygio pradžią žymėjo šis įvykis?Aleksandro žygi į Persiją.....
- iii. Kokioje dab. valstybėje turėjęs būti Aleksandro lankytas pilkapis? Turkijoje.....

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai atsakymą 1 taškas (daugiausia 3).

Suma:

3. Tai IV a. Panatėnųjų amfora, dovanota nugalėtojui (Britų muziejus, Londonas).

- i. Kokią sportinę rungtį vaizduoja ši amfora? imtynės
- ii. Kas buvo laikoma tokiose amforose ir įteikiama kaip dovana nugalėtojui? aliejus
- iii. Kaip šios amforos turinys yra susijęs su prizu, kurį gaudavo Olimpinių varžybų nugalėtojais? Olimpinių varžybų nugalėtojais būdavo apdovanojami alyvmedžio vainiku.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai atsakymą 1 taškas (daugiausia 3).

Suma:

4. Kokios mitinės pabaisos pavaizduotos šiuose piešiniuose? Kuris iš žemiau išvardytų herojų ar dievų įveikė kiekvieną jų? Tesėjas, Heraklis, Persėjas, Oidipas, Belerofontas, Dzeusas (gali kartotis). Pvz.: Nemėjos lūtas – Heraklis.

i. Lernos hidra – Heraklis

ii. Kerberos – Heraklis

iii. Chimaira – Belerofontas

iv. Tifonas/ Tifoėjas – Dzeusas

v. Medūsa Gorgonė – Persėjas

vi. Sfingė – Oidipas

vii. Minotauras – Tesėjas

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas (daugiausia 7).

Suma:

